

EXPANSIUNEA MACEDONEANĂ LA DUNĂREA DE JOS ÎN VIZIUNEA LUI DIODOR DIN SICILIA

- scurte considerații de ordin politico-militar -

Valentin MARIN

valentinmarin2005@yahoo.com

Abstract: In his famous universal history encyclopaedia, „*Library of History*”, Diodor of Sicily offers us a few information about the first Macedonian expedition of 339 BC lead by King Phillip II-nd, about the expedition of 335 BC lead by Alexander the Great or about the expedition to the North of the Danube lead by Zopyrion, which expedition was a real disaster for the Macedonian army.

Fortunately, more information is rendered in the Books 19 to 21, in which Diodor of Sicily records an important historiographical testimony regarding the wars fought against the army of Lysimah by the Gaeto-Dacians lead in defence by Dromichaites.

Unul dintre izvoarele care prezintă istoria geto-dacilor din spațiul carpato-ponto-balcanic este reprezentat de celebra lucrare „*Biblioteca istorică*” scrisă de Diodor din Sicilia și care, după cum am amintit într-un recent studiu¹, prezintă în manieră enciclopedică, în 40 de cărți, istoria întregii lumi antice. Din păcate, lucrarea nu ne-a parvenit în întregime, păstrându-se integral numai cincisprezece cărți, celelalte douăzeci și cinci fiind în stare fragmentară, constituind un serios impediment în ceea ce privește încercarea de

---

¹ „*Biblioteca istorică*” de Diodor din Sicilia, Cartea a XI-a (traducere din limba franceză, adaptare, comentarii și note de Valentin Marin) – partea I – în „*Revista Trupelor de Uscat*” nr.1/1998.

reconstituire a faptelor care s-au petrecut în vremea respectivă. Cu toate că unii istorici și cercetători sunt de părere că opera lui Diodor reprezintă o compilație după lucrările altor autori antici, fiind deci, inferioară istoriilor scrise de Herodot sau Thucydide, ne însușim opinia celor mai mulți dintre aceștia că „*Biblioteca istorică*” reprezintă un izvor demn de luat în seamă, în sensul că, pe lângă confirmarea pe care o găsim în operele altor istorici ai antichității, în ceea ce privește evenimentele narate, nu de puține ori, în opera lui Diodor sunt prezentate unele fapte mai puțin cunoscute legate de istoria comunităților din spațiul geografic mai sus amintit.

De la început, trebuie să facem o scurtă precizare, în sensul că informațiile care ne-au parvenit de la Diodor din Sicilia sunt sumar prezentate și numai în contextul istoriei altor popoare ale antichității care au avut contingență cu Dunărea de Jos. Aceste informații, care se regăsesc doar în 11 cărți din vasta sa operă, au fost selectate, traduse din limba greacă, după ediția C. H. Oldfather care a apărut la Londra între anii 1933–1959 și publicate într-o lucrare, a cărei valoare nu poate fi pusă în discuție, sub egida Academiei Române².

Se pare că informațiile cuprinse în lucrarea mai sus amintită, nu sunt singulare. Astfel, într-o altă ediție, de astă dată în limba franceză, găsim unele date mai puțin cunoscute, dar și unele confirmări ale faptelor prezentate în ediția londoneză³.

În ceea ce privește expansiunea macedoneană la Dunărea de Jos, din fragmentele publicate în *IIR*, cât și din textul în limba franceză, pe care l-am avut la dispoziție, se poate aprecia că aceasta s-a produs gradual, pe măsura parcurgerii de către statul macedonean, a

² „*Izvoare privind istoria României*”, vol.I, (de la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus), Editura Academiei, București, 1964 (în continuare *IIR*).

³ Diodore de Sicile, „*Bibliothèque historique*”, traduction nouvelle avec une préface, des notes et un index, par M. Ferd. Hoefler, Paris, 1851. După cum se arată în ultima notă a prefeței, autorul acestei traduceri spune că a avut la îndemână trei ediții în limba greacă, una de proveniență germană și două de proveniență franceză, folosind, cu predilecție, după cum rezultă și din comentariile pe care le face pe parcursul lucrării, pe cea a lui M. A. Didot, apărută la Paris în anul 1842 și care reprezintă, de fapt, retipărirea textului stabilit de Dindorf.

celor trei etape: ridicarea, apogeul și declinul, ceea ce ar corespunde în linii mari cu domniile lui Filip al II-lea, Alexandru Macedon, respectiv, a urmașilor acestuia din urmă – diadohii.

Din punct de vedere istoric, se cunoaște că după războaiele medice, prin înfrângerea lui Darius I cel Mare și a lui Xerxes, s-a pus stavilă expansiunii persane spre Europa și s-a întemeiat statul tracilor odrisi, cu centrul în zona Edirne de azi, un stat tampon, a cărui influență s-a făcut resimțită, mai mult formal, și spre nord, la Dunărea de Jos, teritoriu locuit de traco-geți.

În cea de-a doua jumătate a secolului al IV-lea î.Hr., când pe tronul Macedoniei a urcat Filip al II-lea (359–336 î.Hr.), raportul de forțe, pe eșichierul politico-militar al Peninsulei Balcanice, a suferit o schimbare. În această primă etapă, politica regelui Filip s-a dezvoltat pe trei coordonate: consolidare pe plan intern, extindere în Peninsula Balcanică pentru a pune stăpânire pe strâmtoni și expansiune în Asia.

Aceste coordonate, sunt sintetizate astfel de Diodor din Sicilia, la începutul Cărții a XVI-a: „*Ajungând la istoria lui Filip, fiul lui Amyntas, vom încerca să prezentăm în această carte toate faptele acestui rege care a ocupat timp de 24 de ani tronul Macedoniei*” și puțin mai jos, „*.../ După ce i-a subjugat prin război pe illiri, peoni, traci, sciți și alte popoare din vecinătate a zămislit planul de a răsturna stăpânirea perșilor*”⁴.

Acest text, deși nu este inclus în *IIR*, referindu-se printre altele și la luptele cu sciții, reprezintă o confirmare a celor spuse de Trogus Pompeius în legătură cu vestita campanie a acestui rege la Dunărea de Jos, din anul 339 î.Hr., când îl învinge pe regele scit, Ateas⁵.

Din păcate, pe întreg parcursul Cărții a XVI-a, Diodor din Sicilia nu mai face nici o referire la această campanie, cum, de altfel, nu prezintă decât o vagă informație în legătură cu expediția întreprinsă în anul 335 î.Hr. de Alexandru al III-lea Megas, urmașul lui Filip, pe vremea căruia, regatul Macedoniei ajunge la apogeul expansiunii sale teritoriale și a cărui domnie este prezentată de Diodor în Cartea a XVII-a. Dar și această informație nu face altceva decât să

⁴ *Ibidem*, Cartea a XVI-a, 1.

⁵ Trogus Pompeius, *Historiae Philippicae*, IX,2,1–2, în *IIR*, p.353.

confirme știrile care ne-au parvenit de la alți autori antici, cu deosebire de la Q.Curtius Rufus și Flavius Arrianus⁶.

Se mai știe că în primăvara anului 334 î.Hr., Alexandru al III-lea Megas a trecut Hellespontul în Asia Mică și, după o uluitoare *anabază*, a nimicit Imperiul Persan prin bătăliile succesive de la Granicos (334 î.Hr.), Issos (333 î.Hr.) și Tyr (331 î.Hr.), ca apoi să-i aplice lovitura de grație la Gaugamela (331 î.Hr.).

Plecarea lui Alexandru în Asia a constituit, probabil, un pretext pentru populația getică de la Dunărea de Jos, de a scăpa de stăpânirea macedoneană, tulburările iscate în această zonă, obligându-i pe Memnon, ambițiosul strateg al provinciei Tracia, precum și pe Zopyrion, urmașul acestuia, să întreprindă expediții militare dincolo de Dunăre. Deși Diodor din Sicilia nu face referiri la acestea, știm din alte surse că, în special cea din urmă, condusă de către Zopyrion a reprezentat un dezastru pentru armata macedoneană, însuși comandantul acesteia pierzându-și viața⁷.

Din cele prezentate până acum se constată că, atât Filip al II-lea, cât și Alexandru Macedon, au pornit expedițiile împotriva geților de la Dunărea de Jos, nu numai pentru a pune capăt tulburărilor din această zonă, ci și din dorința de a asigura o graniță mult mai sigură pe Dunăre, care să le faciliteze ambițioasele proiecte de a îngenunchea lumea greacă, în Europa, și Imperiul Persan, în Asia. Dezastrul expediției conduse de către Zopyrion constituie un argument că această încercare de fixare a graniței fluviu, s-a dovedit a fi efemeră, iar așa pretinsa stăpânire macedoneană la Dunărea de Jos a fost mai mult nominală. Un argument în favoarea acestui fapt, considerăm că îl constituie și planul de viitor al lui Alexandru, ca după terminarea campaniei din Asia să revină la Dunăre pentru a-i distruge pe geți, ceea ce aruncă o altă lumină în ceea ce privește forța militară și politică a geto-dacilor în luptele de apărare împotriva macedonenilor⁸.

⁶ Q. Curtius Rufus, *Historia Alexandri Magni Macedonis*, X,1, 43 în IIR, p. 363–365; Arrianus, *Anabasis*, I, în IIR, p. 581–587.

⁷ Q. Curtius Rufus, *op. cit.*

⁸ „Istoria României”, de la începuturi până în secolul al VIII-lea, coordonator prof. univ. dr. doc. M. Petrescu-Dâmbovița, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1995, p. 157.

Altfel stau lucrurile după dispariția lui Alexandru, când diahohii sunt angrenați într-o acerbă luptă pentru supremație în vederea refacerii vastului imperiu lăsat de acesta și când statul macedonean începe, încet, dar sigur să alunece pe panta declinului.

După cum dovedesc izvoarele și se apreciază în majoritatea surselor istoriografice, „*uniunea de triburi geto-dacică din zona dunăreană s-a dovedit puternică și mai încheată sub conducerea lui Dromichaites, îndeosebi, în timpul luptelor dintre anii 300 și 292 î.Hr., cu Lysimachos, unul dintre generalii lui Alexandru, ajuns rege al Traciei*”⁹.

Despre aceste lupte, știrile ne-au parvenit de la geograful Strabon, geograful și istoricul Pausanias, precum și de la istoricul Diodor din Sicilia, care ne prezintă unele detalii care au un caracter inedit. Astfel, în Cartea a XVIII-a a „*Bibliotecii istorice*”, acesta din urmă, prezintă istoria succesorilor lui Alexandru, pe o perioadă de șapte ani, și prima campanie militară în Tracia, comandată de către Lysimachos este relatată printre evenimentele care au loc între anii 323 și 322 î.Hr., ceea ce corespunde din punctul de vedere al unui sistem cronologic folosit de Diodor – lista arhonților eponimi din Atena – evenimentelor care au loc între arhontatul lui Cephisodoros și cel al lui Philocles. Dăm mai jos, întreaga traducere a pasajului respectiv, folosindu-ne de varianta în limba franceză, care are un element în plus față de varianta publicată în *IIR*, în sensul că varianta amintită face referiri cu privire la efectivele participante la conflictul dintre Lysimachos și regele trac, Seuthes.

„*În această vreme, Lysimachos a invadat Tracia și s-a îndreptat împotriva lui Seuthes, care se găsea în fruntea a 20 000 de pedestrași și 8 000 de călăreți, dar aceste forțe nu l-au intimidat de loc, și cu toate că el nu avea mai mult de 4 000 de pedestrași și 2 000 de călăreți, i-a atacat pe barbari. Lupta a fost încrâncenată. Lysimachos, arătând un curaj superior, dar, copleșit de număr, pierzând pe majoritatea alor săi, s-a reîntors în tabără, lăsând victoria nedecisă. Cele două armate s-au retras atunci de pe pozițiile lor și au făcut mari pregătiri pentru a da o bătălie decisivă*”¹⁰.

⁹ *Ibidem, loc. cit.*

¹⁰ Diodore de Sicile, „*Bibliothèque historique*”, XVIII, 14.

Sub conducerea lui Lysimachos, stăpânirea macedoneană s-a extins și asupra teritoriului geto-dacic dintre Dunăre și mare, până la gurile fluviului, această stăpânire, pentru moment, dovedindu-se foarte apăsătoare, mai ales către anul 313 î.Hr., când, în coloniile grecești nord-pontice sunt atestate documentar garnizoane macedonene¹¹.

Relativ la acest aspect, Diodor spune: „În vremea aceea (a arhontatului lui Teofrast, ceea ce ar corespunde anului 313 î.Hr.), callatienii, care locuiesc părțile din stânga Pontului au alungat o garnizoană a lui Lysimachos – pe care o aveau de la el – și au dobândit neatârnamarea. Eliberând în același fel cetatea istrienilor și celelalte cetăți vecine, încheiară între dânzii o alianță, ca să se războiască laolaltă împotriva stăpânitorului (macedonean). Mai dobândiră și prietenia neamurilor vecine, ale tracilor și ale sciților, încât toți aceștia – legați prin alianța lor – să însemne ceva și să fie în stare să se împotrivească unor oști numeroase”¹².

Rezultă din acest pasaj că cetățile nord-pontice, de pe litoralul dobrogean al Pontului, Callatis și Histria, au reușit să scape de garnizoanele macedonene instalate de către Lysimachos, acesta găsimu-se undeva în sudul Traciei, și au reușit să încheie o alianță cu vecinii, tracii și sciții, în eventualitatea unei confruntări directe. Tot în relatarea lui Diodor, aflăm că această alianță a funcționat, în sensul că Lysimachos a părăsit teatrul de operații din sudul Traciei, a trecut Munții Haemus și după ce a blocat cetatea Odessos cu un corp de oaste, s-a îndreptat spre Callatis. Însă, înainte de a bloca cetatea Callatis, s-a îndreptat spre nord, spre Histria care, de teama represaliilor s-a predat fără luptă. Lysimachos „a făcut, cu acest prilej, dovada unor evidente calități militare. El a atacat, mai întâi, prin surprindere oastea traco-getă și a învins-o. Apoi într-o luptă în câmp deschis, a înfrânt oastea sciților, provocându-i mari pierderi; resturile aceștia au fost urmărite dincolo de hotarele țării lor”¹³.

Rezistența Callatisului va dura până în anul următor (312 î.Hr.), când cetatea va primi un ajutor din partea unui alt diadoh,

¹¹ „Istoria militară a poporului român”, vol. I (din cele mai vechi timpuri până în secolul al XIV-lea), p. 73.

¹² IIR, p.193.

¹³ „Istoria militară a poporului român”, vol. I, loc. cit.

Antigonos, care trimite în sprijinul său, două corpuri de armată, una pe uscat, comandată de Pausanias și cealaltă, pe mare, comandată de Lycon. La aceste forțe adăugându-se și tracii odrisi comandați de regele Seuthes, au îngreunat foarte mult situația lui Lysimachos, care s-a retras, fiind amenințat să fie încercuit.

Aceste aspecte scot în evidență faptul că la vremea la care ne raportăm, teritoriul dintre Dunăre și mare, a cunoscut o puternică presiune din partea macedonenilor lui Lysimachos, această presiune slăbind datorită faptului că zona Dunării de Jos a fost atrasă în lupta pentru supremație, dintre diadohi. Se pare că, situația s-a mai îmbunătățit oarecum după încheierea așa-zisei păci generale dintre diadohi, eveniment care s-a încheiat în anul 311 î.Hr. După cum au evoluat evenimentele, s-a dovedit că această pace a fost formală fiindcă, după zece ani, în anul 301 î.Hr., după bătălia de la Ipsos (301 î.Hr.), supranumită și *bătălia regilor*, principalul sprijinitor al cetăților grecești nord-pontice, Antigonos, a fost înfrânt și ucis.

Începând cu acest eveniment, expansiunea macedoneană la Dunărea de Jos, devine iminentă, însă, de această dată Lysimachos, are de înfruntat o puternică rezistență din partea formațiunii politico-militare a geșilor comandate de Dromichaites, care reușește nu numai să-l înfrângă, ci să-l facă prizonier.

Acest episod este relatat de Diodor din Sicilia în cartea a XXI-a, care din păcate, ne-a parvenit în stare fragmentară. În viziunea acestuia, macedonenii au întreprins, de fapt, două expediții; prima – în anul 300 î.Hr. sub comanda lui Aghatocles, fiul lui Lysimachos care, după ce a căzut în captivitate, a fost eliberat de către Dromichaites, încărcat de daruri și trimis acasă; a doua – în anul 292 î.Hr., sub comanda lui Lysimachos, având caracterul unei expediții de pedepsire. Și de această dată, comandantul oastei macedonene a cazut prizonier, fiind transportat la Helis, capitala formațiunii conduse de către Dromichaites și i s-a oferit celebrul ospăț, prin care Lysimachos a renunțat definitiv la tendințele de expansiune la Dunărea de Jos.

Din cele spuse de Diodor rezultă că Dromichaites reprezenta pentru geți o personalitate deosebit de puternică de vreme ce a reușit

să-și convingă supușii să-i lase viața lui Lysimachos, scoțând în relief, nu numai calitățile militare ale acestuia, ci și abilitatea diplomatică.

După cum se subliniază în majoritatea surselor bibliografice, după anul 292 î.Hr., nu se mai cunosc alte conflicte militare între entitățile statale de la nord de Dunăre și statul elenistic condus de Lysimachos, acesta din urmă disputându-și cu ceilalți diadohi supremația pentru stăpânirea Macedoniei¹⁴.

---

¹⁴ *Ibidem*, p.79.